

БУГУНГИ КУНДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎҚИТИШДА ИНТЕРФАОЛ МЕТОДЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

Муҳаббат Мамаджановна Курбанова

Тошкент давлат транспорт университети, Чет тиллари кафедраси ўқитувчиси

Фазлиддин Бобоқулов, Аброр Умирзаков

Ташкент давлат транспорт университети талабалари

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақола инглиз тилини ўрганиш ва ўқитишда замонавий технологиялардан ўринли фойдаланиш ва ўқитувчининг ўз устида изланиши, маъсулиятни ҳис этиши, дарсларга янгиликлар киритиши, дарснинг қизиқарли ва жонли бўлишини таъминлаши ҳақида ёзилган.

Калит сўзлар: инновация, технология, самарадорлик, ихтисослаштириш, ахборот-коммуникация, телекоммуникатсия.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев томонидан узлуксиз таълим тизимининг барча босқичларида ўсиб келаётган ёш авлодни чет тилларига ўқитиш сифатини таъминлаш, чет тилларида эркин сўзлаша оладиган мутахассисларни тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш, ушбу йўналишдаги ўқув дастурларининг узвийлиги ва узлуксизлигини таъминлаш, чет тилларини билиш даражасини баҳолашнинг миллий тест тизимини ривожлантириш асосида малака сертификатига эга бўлган ўқувчилар, талабалар ва педагогларга имтиёзлар бериш ҳамда уларни рағбатлантириш мақсадида 2017-2018 ўқув йилидан бошлаб узлуксиз таълим тизимининг барча босқичларида чет тилини ўзлаштириш даражасини давлат таълим стандартларида белгиланган “Тинглаб тушуниш” (Листенинг), “Ўқиш” (Реадинг), “Ёзиш” (Вритинг), “Тапириш” (Спеакинг) кўникмалари асосида баҳолаб бориш механизмини ишлаб чиқиб, амалиётга жорий этиш;

2018-йил 1-январдан бошлаб чет тилини билиш даражаси тўғрисидаги давлат намунасидаги малака сертификатига эга бўлган ўқувчи, талаба ва педагогларга етакчи хорижий таълим муассасаларида тил ўрганиш амалиётларини ташкил этиш;

2018-йил 1-сентябрга қадар чет тилларини ўқитишнинг асосий босқичлари умумий ўрта таълим муассасалари ва

академик лицейларда таъминланишини назарда тутган ҳолда узлуксиз таълим тизимининг барча босқичларида ўзаро узвийлик ва узлуксизлик тамойилларига асосан ўқув дастурларини ишлаб чиқиб, амалиётга жорий этиш вазифалар белгилаб берилди. ҳозирги кун ўқитувчиларига янги вазифа ва бир қанча маъсулиятларни юклайди. Замонавий технологияни кириб келиши билан инглиз тилини ўқитиш анъанаси сезиларли даражада ўзгарди. Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти И.А Каримов томонидан чет тилларни янада такомиллаштириб ўқитиш юзасидан 2012-йил 10-декабрда ПҚ-1875 яъни “Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида”ги қарори қабул қилинди. Бу қарорга кўра чет-тили ўқитувчиларига замонавий педагогик ва ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда ўқитишнинг илғор услубларини жорий этиш ва ўсиб келаётган ёш авлодни чет тилларда эркин сўзлаша оладиган қилиб тайёрлаш маъсулияти юклатилди.

Қарор бир неча банддан иборат бўлиб, айнан қарорнинг тўққизинч бандида инновацион технологиялардан фойдаланиш ҳақида батафсил айтиб ўтилган. Қарорнинг тўққизинчи бандига кўра, “ Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Давлат алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари кўмитаси, Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги ҳамда Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, болалар ва ёшларнинг манфаатлари ҳамда қизиқишларини инобатга олган ҳолда қуйидагиларни таъминласин: Телевидения, шу жумладан, маҳаллий телеканаллар орқали болалар ва ўсмирларни хорижий тилларга ўргатиш бўйича кўрсатувлар тайёрлаш ҳамда уларни трансляция қилиш, бошқа халқларнинг тарихи ва маданияти, жаҳон илми ва техникасига бағишланган илмий-оммобоп, хорижий бадиий ҳамда мультипликациявий фильмларни ўзбек тилидаги субтитр ёрдамида, мунтазам кўрсатиб боришни амалга ошириш; “Зиёнет” тармоғи орқали таълим муассаларининг халқаро таълим ва билим олиш манбаларига кириш имкониятларини сезиларли орттириш, унинг ресурс марказини мультимедиа ресурслари, шахсий компьютерлар ва мобиль ускуналар учун иловалар билан бойитиш, шунингдек инглиз тилида ўқув ва бадиий адабиётлар, ихтисослаштирилган расмлар билан безатилган газеталар ва журналларни чоп этиш, уларга махсус рукнлар ҳамда иловаларни ташкил қилиш ” деб келтирилганлиги сабабли айни дамда барча инглиз тили ўқитувчилари ўз дарсларини янада жонлантириш мақсадида технологиялардан фойдаланиш заруриятини ҳис эта бошладилар.

Ҳозирги кунда инглиз тилини ўрганишнинг аҳамияти Ўзбекистонда аввалгига қараганда анча юқори бўлиб бормоқда. Бир қанча инглиз тили мутахассислари инглиз тилини ўрганишни янги метод ва ёлларини ҳаётга тадбиқ қилишмоқда. Бу албатта чет тилларни ўқитиш самарадорлигини янада оширади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Технологиялардан фойдаланиб, ўқитишнинг бир қанча ўзига хос афзалликлари мавжуд. Бундан ташқари, у ўқитиш тизимини анча самарадорлигини оширади ва ўз навбатида тил ўрганиётган ўқувчини замон билан ҳамнафас бўлиб, олға интилишига қўмаклашади. Технология аста секинлик билан анъанавий ўқитишнинг ўрнини эгалламоқда. Бугунги кунда

телевизион дастурларда бир қанча инглиз тилини ўргатишга қўмаклашувчи янги дастур ва кўрсатувлар мунтазам равишда узатилиб келинмоқда. Шуни ҳам алоҳида таъкидлаш керакки, бугунги кунда ўқитишнинг самарадорлигини ошириш учун Ўзбекистонда янги замонавий инновацион технологиялардан фойдаланишнинг янги методлари жорий қилинди. Мисол учун, мультимедия асосида чет тили ўргатилаётган ўқувчида тўрт кўникмани ривожлантириш, қизиқарли материаллар орқали ҳам кўриб, ҳам эшитиб ўрганиш имконияти пайдо бўлди. Бундан ташқари ўқувчи жонли ҳаракатларни кўриб баъзи сўзларнинг маъносини тахмин қила олади ва уни тушинишга ҳаракат қилади.

Албатта ҳар қандай чет тили дарсларида замонавий технологиялар компьютер, ра-дио, СД, ДВД қўллаш таълим жараёнини янада олға силжиб, ўсиб келаётган ёш авлодга чет тилларни тезроқ ўрганиш имконини беради.

Инглиз тили дарслари давомида баъзи ўқитувчиларнинг технологияларни қўллашни билмасликлари ва фойдаланмасликлари, ўқувчиларнинг бир мунча зерикишларига олиб келади. Айнан шу сабабли яъни ўрганувчининг иштиёқини сўндирмаслик учун дарс давомида технологиялардан ва камида компьютердан фойдаланиш ўрганувчининг қизиқишини ортиб боришини янада таъминлайди. Зеро, ўрганувчининг ёшига, қизиқишига, қобилиятига, дарсларни ўзлаштиришига қараб тайёрланган ўқув материаллари албатта самара беради. Аксинча, биз ўқитувчилар ушбу талаблар асосида ўқув материалларини танламасак, бошланғич синф ўқувчиларига мураккаб сўзлардан иборат бўлган видео-фильмлар, қўшиқлар ёки матнларни эшиттирсак ёки мул-

тимедиа, компьютерлар орқали намоиш этсак, ўрта ва юқори синф ёки гуруҳ ўрганувчиларига жуда ҳам содда матнлардан иборат ўқув материалларини намоиш этганимизда ўрганувчиларнинг тилни ўрганишга бўлган қизиқишлари аста-секин сўна бошлайди ва дарсларни ўзлаштирмай қўйишади. Бу эса ўз навбатида баҳоларнинг пасайиб кетиши, ўқитувчининг ўқувчилар олдида ўз хурматини ёқотиб қўйишга олиб келиши мумкин. Демак, бундан келиб чиқадики дарс давомида технологиялардан шунчаки фойдалиш эмас, балки уларни ўз ўрнида қўллай билиш ва технологиялардан фойдаланиш ўқувчи билимини оширишга хизмат қилишини таъминлаш асосий вазифа ҳисобланади. Ҳозирги СЭФР яъни Халқаро Европа таълим стандартларининг талаблари бўйича тўртта: (вритинг, реадинг, листенинг, спеакинг) инглиз тилида ёзиб, ўқиб, тинглаб, сўзлашиб ўрганиш компетенциялари бўйича олиб борилаётган дарслар давомида технологиялардан унумли ва ўринли фойдаланиш аҳамиятлидир. Масалан, тинглаб – тушуниш дарсларида аудио матнларни қўйиб эшиттиришнинг ҳам ўзига яраша қонун-қоидалари мавжуд. Унда асосий мақсад ўрганувчи эшитаётган аудио материални тушуниб олиши ва уни қийналмасдан таҳлил қила олиши муҳимдир. Бунинг учун эса энг аввало, муҳитни аудио материални қўйиб эшиттириш учун ҳозирлаш, бунда тингловчилар осойишта муҳитни таъминлашлари, ўқитувчи эса қўйилаётган аудионинг сифатига ҳамда овоз кучайтиргичларнинг яхши ишлаётганлигига эътибор қаратиши ва аудиони эшиттиришдан олдин ва кейин бажариладиган машқларнинг тайёр эканлиги ва ўрганувчилар тарқатма материаллар билан таъминланган бўлиши лозим. Қўйилган барчатаалаблар амалга оширилгач, ўқитувчи аудиоматериални ўрганувчиларга қўйиб эшиттиришни бошлаши мумкин. Эшиттирув камида икки марта амалга оширилади акс ҳолда тил ўрганувчилар мавзунини тушунмасликлари ва аудио ма-териал эшит бўлингач бажариладиган машқларни тўғри бажара олмасликлари мумкин.

ХУЛОСА

Шунингдек, сўзлашиб ва ёзиб ўрганишда ҳам технологиядан фойдаланган ҳолда дарс ўтиш жараёнида мультимедиялардан фойдаланиб, ўрганувчиларга видео – фильмлар, роликлар намоиш қилиш ва уни муҳокама қилиш жуда самарали усул ҳисобланади. Бунда ўрганувчиларга таниш бўлган луғат ишлатилиши, янги ва мураккаб сўзлар иштирок этган бўлса сўзларга изоҳ бериш, янги сўзлар билан боғлиқ бўлган машқлар бажариб олингач, видео материални намоиш этиш мумкин. Бу жараённи амалга ошириш учун ҳам албатта тинч, шовқин

бўлмаган муҳит, қулай ва тоза синфхона, барчага тамоша қилиш имконининг мавжуд бўлиши, овоз кучайтиргичларнинг ишлаётганини текшириб чиқиш муҳимдир. Видеони қўйиб беришдан олдин, ўрганувчиларнинг намоиш этилиши керак бўлган видео мавзуси ҳақида суҳбатлашиш, савол-жавоблар ўтказиш, ҳақиқатдан ҳам ўрганувчилар ушбу мавзуга қизиқишаётганликларига амин бўлгач видео материални қўйиб бериши керак. Видео тугагач ўқитувчи ўқувчиларнинг видео-фильм ҳақидаги фикрлари билан қизиқиши, машқлар бажариши керак бўлади. Ушбу этаплар тўғри амалга оширилгач, бу дарслар албатта ўрганувчиларнинг қизиқишлари ва билимларининг ортиб боришига катта ҳисса қўшади. Бундан келиб чиқадики, дарсларимизни янада бойитиш, ўрганувчиларни қизиқтира олиш, уларнинг билимларини бойитишда замонавий технологияларнинг ўрни бекиёсдир. Уларни тўғри ва ўринли қўллай олиш эса ютуқларимизнинг асосий гарови ҳисобланади.

REFERENCES

1. Рустамович, А. О., & Исмоилова, А. Г. ТҲЕ СОНСЕПТ ОФ ДИАСПОРА РЕФЛЕСТЕД ИН ВОРЛД ЛИТЕРАТУРЕ.
2. Ачилов, О. Р. (2017). ИМПРОВИНГ СТУДЕНТСЪСРИТИСАЛ ТҲИНКИНГ ТҲРОУГҲ СРЕАТИВЕ WRITING TASKS. Ин *Интернационал Ссиэнטיפис анд Прастисал Сонференсэ Ворлд ссиэнсэ* (Вол. 4, Но. 4, пп. 19-23). РОСТ.
3. Жумаев, С., Кхудайбергенов, С., Ачилов, О., & Алламуратова, М. (2021). Ассесмент критерия фор оптимизатион оф параметерс аффестинг то лосал вагон-фловс ат раилвай ситес. Ин *ЭЗС Вэб оф Сонференсэс* (Вол. 264, п. 05022). ЭДП Ссиэнсэс.
4. Ачилов, О. Р. (2018). ИСЛАМ АБДУГАНИЭВИЧ КАРИМОВ–ТҲЕ ФОНДЕР ОФ СИВИЛ СОСИЭТЙ ИН УЗБЕКИСТАН. *ИСЛОМ КАРИМОВ–ЯНГИ ДАВР ЎЗБЕК ДАВЛАТЧИЛИГИНИНГ АСОСЧИСИ*, 299.
5. Ачилов, О. Р. (2018). СОМПАРАТИВЕ АНАЛЙСИС ОФ ФОРЕГРОУНДИНГ ИН ЭНГЛИШ АНД УЗБЕК ЛАНГУАГЕС. *Вэб оф Счолар*, 5(4), 23-27.
1. Курбанова, М. М., & Атаева, Г. Б. (2020). Проблемс фасинг эфл теачерс ин михед абилитй классес анд стратегис усед то оверсоме тхем. *ИСЖ Тхоретисал & Аплиэд Ссиэнсэ*, 01 (81), 721-725.
2. Курбанова, М. М. (2021, Десэмбер). ГЕКЛБЕРРИ ОБРАЗИ ВА БАДИЙ МАКОН МАСАЛАСИ. Ин *Интернационал жоурнал оф сонференсэ сериэс он эдусатион анд сосиал ссиэнсэс (Онлине)* (Вол. 1, Но. 2).
3. А. А. Усманов (2022). ПОЛОЖИТЕЛНИЕ И ОТРИТСАТЕЛНИЕ СТОРОНИ ДИСТАНСИОННОГО

- ОБУЧЕНИЙ. Академис ресеарч ин эдусатионал ссиэнсэс, 3 (ТСТУ Сонференсэ 1), 614-616.
4. Н. Н. Эрназарова, & М. М. Курбанова (2022). ПЕДАГОГЙ АНД ТЕАЧЕР ЭДУСАТИОН. Академис ресеарч ин эдусатионал ссиэнсэс, 3 (ТСТУ Сонференсэ 1), 272-274.
5. Амиров, С., Рустамов, Д., Юлдашев, Н., Мамадалиев, У., & Курбанова, М. (2021, Десэмбер). Студй он тхе Элестромагнетис суррент сенсор фор трастион элестро суппль девисэс сонтрол сйстемс. Ин *ИОП Сонференсэ Серизс: Эартх анд Энвиронментал Ссиэнсэ* (Вол. 939, Но. 1, п. 012009). ИОП Публишинг.
6. Курбанова, М. М., & Атаэва, Г. Б. (2020). Лингуистис метходс фор инвестигатинг сонсэптс ин усе. *Миддле Эуропеан Ссиэнтифис Буллетин*, 4, 44-47.
7. Атаэва, Г. Б., & Курбанова, М. М. (2019). ЭФЛ (ЭСЛ) АНД ЭСП АС А СУБЖЕСТ АТ ХИГХЕР ЭДУСАТИОН ИНСТИТУТИОНС. Ин *НАУКА-ЭФФЕКТИВНИЙ ИНСТРУМЕНТ ПОЗНАНИЯ МИРА* (пп. 6-8).
8. Атаэва, Г. Б., & Курбанова, М. М. ТХЕ РОЛЕ ОФ ГРАММАР ТРАНСЛАТИОН МЕТХОД ИН МОДЕРН ЛАНГУАГЕ ТЕАЧИНГ. *Збиор артыкулов науковйч ресэнзованийч.*, 73.
9. Мамаджановна, К. М., & Нодиржон ўғли, Н. Н. МЕТХОДС ОФ ТЕАЧИНГ РАИЛВАЙ ТЕРМИНОЛОГЙ ИН А ФОРЕИГН ЛАНГУАГЕ. *Збиор артыкулов науковйч ресэнзованийч.*, 189.
10. Бобошев Зухриддин Насибович, & Ярмухамедов Дилшод Самижонович (2020). Совершенствование содержания дисциплины «Физическая культура и спорт» в вузе. *Academy*, (4 (55)), 76-77.
11. Бобошев, З. Н., Ҳасанов, М. Н., & Нуруллаев, Э. А. (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ПЕДАГОГИКА ФАНИНИНГ АСОСЧИСИ СИФАТИДА.

